

**РЕГУЛАТОРНА КОМИСИЈА ЗА ЕНЕРГЕТИКА, ВОДНИ УСЛУГИ И УСЛУГИ ЗА
УПРАВУВАЊЕ СО КОМУНАЛЕН ОТПАД НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА
МАКЕДОНИЈА**

□ Врз основа на член 54 став (1) точка 1.24 од Законот за енергетика* (“Службен весник на Република Македонија” бр. 101/25 и 135/25), Регулаторната комисија за енергетика, водни услуги и услуги за управување со комунален отпад на Република Северна Македонија, на седницата одржана на 06 април 2026 година, донесе

**ПРАВИЛА ЗА ПОСТАПКА, УСЛОВИ, КРИТЕРИУМИ И МЕТОДОЛОГИЈА ЗА
ОЦЕНКА НА ИНВЕСТИЦИИТЕ И РИЗИЦИТЕ ВО РЕСИ И РМИ ***

I. ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 1

Со овие правила се уредуваат постапката, условите, критериумите и методологијата за оценка на инвестициите и ризиците во РЕСИ и РМИ за енергетска инфраструктура, коишто се од заеднички интерес на договорните страни на Енергетската заедница или држави-членки на Европската унија.

Дефиниции

Член 2

(1) Изразите употребени во овие правила го имаат значењето утврдено во Законот за енергетика*.

(2) Во овие правила се користат изрази коишто го имаат следното значење:

1) „енергетска инфраструктура“ е физичка опрема или објект во рамки на категориите на енергетска инфраструктура определени со овие правила којашто се наоѓа во Република Северна Македонија, а ја поврзува енергетската инфраструктура на Република Северна Македонија со енергетската инфраструктура на држава договорна страна на Енергетската заедница или држава-членка на Европската унија;

2) „проект“ е еден или повеќе водови, цевководи, објекти, опрема или инсталации коишто потпаѓаат под категорија на енергетска инфраструктура определена со овие правила;

3) „РЕСИ проект“ е проект од интерес за Енергетската заедница кој е неопходен за изградба на енергетска инфраструктура и е на листата на Енергетската заедница;

4) „тесно грло на енергетска инфраструктура“ е ограничување на физички текови во енергетски систем поради недоволен преносен капацитет, причинето меѓу другото и од недостатокот на инфраструктура;

* Со овие Правила се врши усогласување со Регулативата (ЕУ) бр. 2022/869 на Европскиот Парламент и Советот од 30 мај 2022 за насоки за транс-европски енергетски инфраструктурни проекти и со која се менува Регулативата (ЕЗ) 715/2009, Регулативата (ЕУ) 2019/942 и Регулативата (ЕУ) 2019/943 и Директивата 2009/73/ЕЗ и Директивата

(ЕУ) 2019/944 за отповикување на Регулативата (ЕУ) 347/2013 и Одлуките на Министерскиот Совет на Енергетската заедница 2023/02/МС-EnC и 2023/03/МС-EnC.

5) „промотор на проектот“ е:

(а) оператор на преносен или дистрибутивен систем или друг оператор или инвеститор којшто развива проект од интерес за Енергетската заедница; или

(б) правно лице запишано во Трговскиот регистар на Република Северна Македонија, основано со договор помеѓу повеќе оператори на преносни и/или дистрибутивни системи, други оператори и инвеститори од Република Северна Македонија и договорните страни на Енергетската заедница или држава-членка на Европската унија и коешто со меѓусебен договор е назначено да презема правни обврски и финансиски одговорности во име на основачите;

б) „паметна електроенергетска мрежа“ е електроенергетска мрежа којашто на исплатлив начин може да ги обедини однесувањето и дејствувањето на сите корисници приклучени на мрежата, вклучително и производителите, потрошувачите, операторите на складишта и производителите-потрошувачи, со цел да се обезбеди економска ефикасност и одржливост на електроенергетскиот систем со ниски загуби, висок степен на интеграција на обновливите извори на енергија, квалитет, сигурност и безбедност во снабдувањето и во која операторот на мрежата може, со користење на информатичките и комуникациските технологии, да го следи дејствувањето на корисниците на таа мрежа;

7) „паметна мрежа за гас“ е мрежа за гас со којашто се користат иновативни и дигитални решенија за да интегрира на економичен начин повеќе извори на гас со ниска емисија на јаглерод, а особено извори од обновливи гасови во согласност со потребите на потрошувачите и барањата за квалитет на гасот, со цел да се намали јаглеродниот отпечаток од поврзаната потрошувачка на гас, да се овозможи зголемен удел на обновливи и ниско јаглеродни гасови и да се создадат врски со други енергетски носители и сектори, вклучувајќи ги и поврзаните физички надградби доколку се неопходни за функционирањето на опремата и инсталациите за интеграција на гасови со ниска емисија на јаглерод, а особено обновливи гасови;

8) „работи“ се купување, набавка и употреба на составни делови, системи и услуги, вклучувајќи и софтвер, изработка на проекти, изведување на развојни, градежни и инсталациони активности што се однесуваат на проектот, прием на инсталациите и отпочнување со проектот;

9) „студии“ се активности потребни за подготовка за спроведување на проектот, вклучувајќи подготвителни студии, студии за изводливост, студии за евалуација, студии за испитувања и оценување, како и софтвери и сите други мерки на техничка поддршка, вклучувајќи ги и претходните активности за утврдување и развој на проектот како што се извидување на локацијата и подготвување на финансиски пакет за реализација на проектот;

10) „ставање во употреба“ е постапка по изградбата со којашто се утврдува дали изградената енергетска инфраструктура може да се стави во употреба за намената за којашто е изградена.

Барање за определување на проект од интерес за Енергетската заедница

Член 3

Регулаторната комисија за енергетика, водни услуги и услуги за управување со комунален отпад на Република Северна Македонија (во понатамошниот текст: Регулаторна комисија за енергетика), во рок од 60 дена од приемот на барањето за

утврдување дали определен проект за енергетска инфраструктура ги исполнува условите за РЕСИ, односно РМИ, доставува мислење за тоа дали:

1) проектот припаѓа на една од категориите на енергетска инфраструктура дефинирани во Поглавјето II од овие Правила,

2) реализацијата и функционирањето на енергетската инфраструктура којашто се предвидува со проектот да е од интерес за Република Северна Македонија и за уште најмалку една договорна страна на Енергетската заедница или држава-членка на Европската унија на чијашто територија се предвидува да се реализира проектот, или ако се предвидува проектот да се реализира на територијата на Република Северна Македонија да има значително прекугранично влијание врз најмалку една договорна страна на Енергетската заедница или држава-членка на Европската унија, согласно правилата и индикаторите дефинирани во Поглавјето IV од овие Правила, и

3) вкупната придобивка од проектот, на долг рок е поголема од трошоците потребни за реализација и одржување на проектот што се определува на начин утврден во методологиите на Европската мрежа на оператори на електропреносни системи (ENTSO-E), Европската мрежа на оператори на системи за пренос на гас (ENETSO-G) и на Европската комисија.

II. КАТЕГОРИИ НА ЕНЕРГЕТСКА ИНФРАСТРУКТУРА

Категорија на електроенергетска инфраструктура

Член 4

Регулаторната комисија за енергетика утврдува дека проектот за електроенергетска инфраструктура спаѓа во категоријата на РЕСИ или РМИ ако со него се предвидува:

1) изградба на високонапонски далекуводи, проектирани за напон од најмалку 220 kV и подземни и подводни кабли за пренос, проектирани за напон од најмалку 150 kV;

2) изградба на објекти за складирање на електрична енергија со надземна или подземна инфраструктура или геолошки места во кои постојано или привремено се складира електрична енергија, ако се планира нивно директно поврзување со високонапонски далекуводи од најмалку 110 kV;

3) набавка и вградување на опрема или инсталација неопходна за безбедно, сигурно и ефикасно работење на системите наведени во точка 1) и 2) од овој став, вклучително и системи за заштита, следење и контрола на сите напонски нивоа и трафостаници;

4) набавка и вградување на опрема или инсталација во електропреносниот систем или во електродистрибутивниот систем во средно напонската мрежа, со која се овозможува:

- двонасочна дигитална комуникација во реално време или близу до реалното време,
- интерактивно и паметно следење и управување со производството, преносот, дистрибуцијата и потрошувачката на електрична енергија во рамките на електроенергетскиот систем со цел развој на системот кој ќе овозможи ефикасно интегрирано работење на сите корисници поврзани на него,

- економски ефикасен и одржлив електроенергетски систем со ниски загуби и високо ниво на квалитет, безбедност и сигурност во снабдувањето; и

5) изградба на паметни мрежи: набавка и инсталација на која било опрема или инсталација, дигитални системи и компоненти што интегрираат информациски и комуникациски технологии (ИКТ), преку оперативни дигитални платформи, контролни системи и сензорски технологии и на преносно и на среднонапонско дистрибутивно ниво, со цел да се обезбеди поефикасна и интелигентна мрежа за пренос и дистрибуција на електрична енергија, зголемен капацитет за интегрирање на нови форми на производство,

складирање и потрошувачка на енергија и олеснување на нови бизнис модели и пазарни структури, вклучително и инвестиции во острови и островски системи за намалување на енергетската изолација, за поддршка на иновативни и други решенија што вклучуваат најмалку две договорни страни со значително позитивно влијание врз целите на Енергетската заедница за 2030 година за енергија и клима и целта за климатска неутралност до 2050 година, за значително да се придонесе кон одржливоста на Енергетската заедница.

Категорија на енергетска инфраструктура за паметни мрежи за гас

Член 5

Регулаторната комисија за енергетика утврдува дека проектот за енергетска инфраструктура за гас спаѓа во категоријата на РЕСИ или РМІ ако со него се предвидува:

1) интеграцијата на повеќе ниско јаглеродни и особено обновливи гасови, вклучувајќи биометан или водород, во гасната мрежа како:

1. дигитални системи и компоненти што интегрираат ИКТ,
2. контролни системи и сензорски технологии за да се овозможи интерактивно и интелигентно следење, мерење, контрола на квалитетот и управување со производството, преносот, дистрибуцијата, складирањето и потрошувачката на гас во рамките на гасната мрежа;

2) опрема за овозможување на обратни текови од дистрибутивното до преносното ниво, вклучувајќи ги и поврзаните физички надградби доколку се неопходни за функционирањето на опремата и инсталациите за интеграција на ниско јаглеродни и особено обновливи гасови;

Категорија на енергетска инфраструктура за водород

Член 6

(1) Регулаторната комисија за енергетика утврдува дека проектот за енергетска инфраструктура за водород спаѓа во категоријата на РЕСИ или РМІ ако со него се предвидува:

1) цевководи за транспорт на водород, особено под висок притисок, вклучувајќи пренаменета инфраструктура за природен гас, што им овозможува пристап на повеќе корисници на мрежата на транспарентна и недискриминаторска основа;

2) капацитети за складирање поврзани со цевководите за водород под висок притисок наведени во точка 1);

3) капацитети за прием, складирање и регасификација или декомпресија на течен водород или водород вграден во други хемиски супстанции со цел инјектирање на водородот, каде што е применливо, во мрежата;

4) секоја опрема или инсталација што е неопходна за системот на водород да работи безбедно, сигурно и ефикасно или да овозможи двонасочен капацитет, вклучувајќи компресорски станици;

5) секоја опрема или инсталација што овозможува употреба на водород или горива добиени од водород во транспортниот сектор во рамките на основната мрежа на ТЕН-Т идентификувани во Договорните страни во согласност со правилата што се применуваат за развој на инфраструктурата на ТЕН-Т во согласност со Договорот за основање на транспортната заедница.

(2) Средствата наведени во точките 1) до 4) може да бидат новоизградени или пренаменети од природен гас во водород, или комбинација од двете.

Категорија на проекти коишто опфаќаат електролиза

Член 7

Регулаторната комисија за енергетика утврдува дека проектот за електролиза спаѓа во категоријата на РЕСИ или РМИ ако со него се предвидува:

1) Електролизери коишто:

- имаат капацитет од најмалку 50 MW, обезбеден од еден електролизер или од збир електролизери кои формираат еден, координиран проект и

- производството е во согласност со барањето за заштеда на емисии на стакленички гасови во животниот циклус од 70% во однос на компаратор на фосилни горива од 94 g CO₂eq/MJ или како што е утврдено во прописите за обновливи извори на енергија, при што заштедите на емисии на стакленички гасови во животниот циклус се пресметуваат со користење на методологијата утврдена во прописите за обновливи извори на енергија или со користење на стандардот ISO14067 или ISO14064-1 и стандардот; и

- имаат функција поврзана со мрежата, особено во однос на целокупната флексибилност на системот и целокупната ефикасност на мрежите за електрична енергија и водород;

2) поврзана опрема, вклучувајќи поврзување на цевководот со мрежата.

Категорија на проекти коишто опфаќаат јаглерод диоксид

Член 8

Регулаторната комисија за енергетика утврдува дека проектот за јаглерод диоксид спаѓа во категоријата на РЕСИ или РМИ ако предвидува изградба на:

1) наменски цевководи, освен мрежата на цевководи низводно, што се користат за транспорт на јаглерод диоксид од повеќе од еден извор, со цел трајно геолошко складирање на јаглерод диоксид согласно Директивата 2009/31/ЕЗ за геолошки складишта на јаглерод диоксид (во понатамошниот текст: Директива 2009/31/ЕЗ);

2) фиксни објекти за втечнување, складирање во тампон и конвертори на јаглерод диоксид со цел негов понатамошен транспорт преку цевководи и во наменски начини на транспорт како што се брод, шлеп, камион и воз;

3) површински и инјекциски објекти поврзани со инфраструктурата во рамките на геолошка формација што се користи, во согласност со Директивата 2009/31/ЕЗ, за трајно геолошко складирање на јаглерод диоксид, каде што тие не вклучуваат употреба на јаглерод диоксид за подобро обновување на јаглеводороди и се неопходни за да се овозможи прекуграничен транспорт и складирање на јаглерод диоксид;

4) секоја опрема или инсталација што е неопходна за правилно, безбедно и ефикасно функционирање на предметниот систем, вклучувајќи системи за заштита, следење и контрола.

III. ПОСЕБНИ УСЛОВИ И КРИТЕРИУМИ КОИШТО ТРЕБА ДА ГИ ИСПОЛНУВА РЕСИ ИЛИ РМИ

Посебни услови и критериуми коишто треба да ги исполнува РЕСИ или РМИ од категоријата на електроенергетска инфраструктура за пренос и складирање на електрична енергија

Член 9

(1) Врз основа на доставената документација Регулаторната комисија за енергетика утврдува дали РЕСИ или РМИ од категоријата на електроенергетска инфраструктура за

пренос и складирање на електрична енергија ги исполнува посебните услови и критериуми коишто придонесуваат за:

1) интеграција и зголемување на конкурентноста на пазарот на електрична енергија, намалување на тесните грла на енергетската инфраструктура, интероперабилност како и зголемување на флексибилноста на системот,

2) одржливоста, меѓу другото преку поврзување (приклучување) на електроцентрали за производство на електрична енергија од обновливи извори на електроенергетскиот систем и пренос или дистрибуција на произведената електричната енергија до потрошувачите и/или местата за складирање и за намалување на случаите на ограничување, односно исклучување на електроцентралите кога истото е применливо.

3) сигурно снабдување со електрична енергија, меѓу другото преку интероперабилност, флексибилност на системот, сајбер безбедност, соодветни поврзувања, како и сигурно и доверливо функционирање на системот.

(2) РЕСИ од став (1) на овој член мора да ги исполнува посебните услови и критериуми од точка 2) на став (1) од овој член и најмалку еден од посебните услови и критериумите од точки 1) и 3) на став (1) од овој член.

Посебни услови и критериуми коишто треба да ги исполнува РЕСИ или РМИ од категоријата на електроенергетска инфраструктура за паметни мрежи

Член 10

Врз основа на доставената документација Регулаторната комисија за енергетика утврдува дали РЕСИ или РМИ од категоријата на електроенергетска инфраструктура за паметни мрежи значително придонесува за одржливост преку интегрирање на обновливи извори на енергија во мрежата и придонесува за најмалку два од следниве посебните услови и критериуми:

1) сигурност во снабдувањето, вклучително и преку ефикасност и интероперабилност на преносот и дистрибуцијата на електрична енергија во секојдневното работење на мрежата, избегнување на загушување и пристап и приклучување на корисниците на мрежата;

2) интеграција на пазарот, вклучително и преку ефикасно функционирање на системот и користење на интерконективни водови;

3) безбедност на мрежата, флексибилност и квалитет на снабдувањето, вклучително и преку поголемо прифаќање на нови технологии во услугите за балансирање и флексибилност, сајбер безбедност, мониторинг, управување на системот и корекција на грешки;

4) интеграција на паметни сектори, или во енергетскиот систем преку поврзување на различни енергетски видови на енергија и сектори, или на поширок начин, фаворизирајќи синергии и координација помеѓу енергетските, транспортните и телекомуникациските сектори.

Посебни услови и критериуми коишто треба да ги исполнува РЕСИ или РМИ од категоријата на енергетска инфраструктура за паметни мрежи за гас

Член 11

Врз основа на доставената документација, Регулаторната комисија за енергетика утврдува дали РЕСИ или РМИ од категоријата паметни мрежи за гас значително придонесуваат за одржливоста преку обезбедување интеграција на повеќе ниско

јаглеродни и особено обновливи гасови, вклучително и таму каде што се локално набавени, како што се биометан или обновлив водород, во системите за пренос, дистрибуција или складирање на гас со цел намалување на емисиите на стакленички гасови, и дали тој проект значително придонесува за барем еден од следниве посебни услови и критериуми:

1) безбедност на мрежата и квалитет на снабдувањето преку подобрување на ефикасноста и интероперабилноста на системите за пренос, дистрибуција или складирање на гас во секојдневното работење на мрежата, меѓу другото, преку справување со предизвиците што произлегуваат од вбризувањето гасови од различни квалитети;

2) функционирање на пазарот и услуги за корисниците;

3) олеснување на интеграцијата на паметниот енергетски сектор преку создавање врски со други енергетски носители и сектори и овозможување одговор на побарувачката.

Посебни услови и критериуми што треба да ги исполнува РЕСИ и РМІ од категоријата на енергетска инфраструктура за водород

Член 12

Врз основа на доставената документација, Регулаторната комисија за енергетика утврдува дали РЕСИ или РМІ од категоријата водород значително придонесува за одржливоста, вклучително и за намалување на емисиите на стакленички гасови, преку подобрување на распоредувањето на обновлив или ниско јаглероден водород, со акцент на водород од обновливи извори, особено во уредите за крајна употреба, како што се тешко редуцираните сектори, во кои не се изводливи енергетски поефикасни решенија, и поддршка на променливото производство на обновлива енергија преку понуда на флексибилност, решенија за складирање или и двете, а проектот значително придонесува за барем еден од следниве посебни услови и критериуми:

1) интеграција на пазарот, вклучително и со поврзување на постојните или новите водородни мрежи на Договорните страни, или на друг начин придонесува кон појава на мрежа на ниво на целата Енергетска заедница за транспорт и складирање на водород и обезбедување интероперабилност на поврзаните системи;

2) сигурност во снабдувањето и флексибилност, вклучително и преку соодветни врски и олеснување на безбедно и сигурно работење на системот;

3) конкуренција, вклучително и со овозможување пристап до повеќе извори на снабдување и корисници на мрежата на транспарентна и недискриминаторска основа.

Посебни услови и критериуми што треба да ги исполнува РЕСИ и РМІ од категоријата на енергетска инфраструктура за транспорт на јаглерод диоксид и складирање

Член 13

Врз основа на доставената документација, Регулаторната комисија за енергетика утврдува дали РЕСИ или РМІ од категоријата јаглерод диоксид значително придонесува за одржливост преку намалување на емисиите на јаглерод диоксид во поврзаните индустриски инсталации и придонесува за сите од следниве посебни услови и критериуми:

1) избегнување на емисии на јаглерод диоксид, а воедно одржување на сигурноста на снабдувањето;

2) зголемување на отпорноста и безбедноста на транспортот и складирањето на јаглерод диоксид;

3) ефикасно користење на ресурсите преку овозможување на поврзување на повеќе извори на јаглерод диоксид и места за складирање преку заедничка инфраструктура и минимизирање на товарот и ризиците врз животната средина.

Посебни услови и критериуми што треба да ги исполнува РЕСИ и РМИ од категоријата на енергетска инфраструктура за електролизери

Член 14

Врз основа на доставената документација, Регулаторната комисија за енергетика утврдува дали РЕСИ или РМИ од категоријата електролизери значително придонесува за сите од следниве посебни услови и критериуми:

1) одржливост вклучително со намалување на емисиите на стакленички гасови и подобрување на распоредувањето на обновлив или ниско јаглероден водород, особено од обновливи извори, како и синтетички горива од тоа потекло;

2) сигурност на снабдувањето, вклучително и со придонес кон безбедно, ефикасно и сигурно работење на системот, или со нудење решенија за складирање, флексибилност или и двете, како што се услуги за управување со побарувачката и балансирање;

3) овозможување услуги за флексибилност како што услуги за управување со побарувачката и складирање преку олеснување на интеграцијата на паметен енергетски сектор преку создавање врски со други енергетски носители и сектори.

IV. ПРАВИЛА И ИНДИКАТОРИ ЗА КРИТЕРИУМИТЕ ЗА ПРОЦЕНКА НА ПРОЕКТИ ОД ИНТЕРЕС ЗА ЕНЕРГЕТСКАТА ЗАЕДНИЦА КОИШТО СЕ РЕАЛИЗИРААТ НА ТЕРИТОРИЈАТА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Проценување на РЕСИ со значително прекугранично влијание којшто се реализира на територијата на Република Северна Македонија

Член 15

Регулаторната комисија за енергетика прави проценка дали проектот којшто се реализира на територијата на Република Северна Македонија е РЕСИ со значително прекугранично влијание при што проектот треба да ги исполнува следните услови:

1) за пренос на електрична енергија - да обезбедува зголемување на преносниот капацитет на мрежата или капацитет достапен за комерцијални текови на границата на територијата на Република Северна Македонија или на било која друга релевантна делница на електропреносниот далекувод кон една или повеќе договорни страни на Енергетска заедница и го зголемува прекуграничниот преносен капацитет за најмалку 500 MW по неговото пуштање во употреба;

1) за складирање на електрична енергија - да обезбедува најмалку 225 MW инсталиран капацитет со што би се овозможило складирање на нето годишно производство на електрична енергија од 250 GWh;

2) за паметни мрежи - да е проектиран за опрема и инсталации на високонапонско или среднонапонско ниво од најмалку 10 kV, а ги вклучува операторите на електропреносните и електродистрибутивните системи од најмалку две договорни страни кои опфаќаат најмалку 50000 корисници кои произведуваат и/или трошат електрична енергија и притоа имаат годишна потрошувачка од најмалку 300 GWh, од кои најмалку 20% потекнуваат од обновливи извори на енергија;

3) за пренос на водород - да овозможува пренос на водород преку границите на засегнатите Договорни страни или го зголемува постојниот капацитет за прекуграничен транспорт на водород на границата помеѓу две договорни страни за најмалку 10% во споредба со состојбата пред пуштањето во употреба на проектот, а проектот доволно

покажува дека е суштински дел од планираната прекугранична мрежа за водород и обезбедува доволен доказ за постојните планови и соработка со соседните земји и операторите на мрежата;

4) за складирање на водород или објекти за прием на водород – да има за цел снабдување, директно или индиректно, на најмалку две договорни страни;

5) за електролизери – да обезбедува инсталиран капацитет од најмалку 50 MW обезбеден од еден електролизер или од збир на електролизери кои формираат еден, координиран проект и носи придобивки директно или индиректно за најмалку две Договорни страни;

6) за паметни мрежи за гас – да вклучува оператори на преносни системи за гас, оператори на преносни системи за гас и оператори на дистрибутивни системи за гас или оператори на дистрибутивни системи за гас од најмалку две договорни страни, со тоа што операторите на дистрибутивните системи за гас можат да бидат вклучени, но само со поддршка од операторите на преносните системи за гас на најмалку две Договорни страни кои се тесно поврзани со проектот и обезбедуваат интероперабилност;

7) за проекти за јаглерод диоксид – да се користи за транспорт и каде што е применливо, складирање на антропоген јаглерод диоксид што потекнува од најмалку две Договорни страни.

Индикатори за проценка на критериумите за проекти од електроенергетска инфраструктура за пренос и складирање на електрична енергија

Член 16

Регулаторната комисија за енергетика проценува дали проект од електроенергетска инфраструктура за пренос и складирање на електрична енергија, односно високонапонски далекуводи и објекти за складирање со надземна или подземна инфраструктура или геолошки места, којшто ќе се реализира на територијата на Република Северна Македонија ги исполнува посебните критериуми од член 9 на овие правила врз основа на следните индикатори:

1) интеграција и зголемување на конкурентноста на пазарот и флексибилноста на системот, и тоа:

- за прекугранични проекти, со пресметување на можноста за пренос на електрична енергија во двете насоки, измерени во однос на количината на моќност (во MW) и нивниот придонес кон постигнување на минималното ниво на интерконекција од 15%, а за проекти со значително прекугранично влијание, влијанието врз можноста за прекуграничен пренос помеѓу соодветните Договорни страни и/или со земјите-членки и балансирање на производството и потрошувачката во соодветните Договорни страни;

- проценка на влијанието, во однос на трошоците за производство и пренос на ниво на енергетски систем и развојот и конвергенцијата на пазарните цени кои ги обезбедува проектот во различни сценарија на планирање, особено земајќи ги предвид варијациите предизвикани по редослед на вредност.

2) пренос на електрична енергија произведена од обновливи извори на енергија до потрошувачите или местата за складирање измерени во согласност со анализата направена во најновиот достапен 10-годишен план за развој на мрежата изработен од страна на ENTSO-E или 10-годишниот план за развој на операторот на електропреносниот систем и тоа:

- за пренос на електрична енергија, со проценка на производниот капацитет од обновливи извори (по технологија, во MW) кој се планира да биде приклучен на системот,

споредено со вкупниот планиран инсталиран капацитет од овие видови на обновливи извори на енергија во засегнатата страна во 2030 согласно националните планови за енергија и клима,

- за складирање на електрична енергија, преку споредување на потенцијалниот капацитет со постојниот капацитет за истата технологија за складирање.

3) сигурност во снабдувањето, интероперабилноста и безбедното работење на системот со проценка на влијанието на проектот врз очекуваната загуба на енергија за подрачјето за кое се претпоставува дека проектот ќе има влијание во однос на можноста за испорачување на произведената електрична енергија производство и пренос при различни карактеристични периоди на оптоварување, земајќи ги предвид очекуваните промени во временски екстремните услови поврзани со климата и нивното влијание на отпорност на инфраструктура, а доколку е можно, ќе се измери и влијанието на проектот врз независната и сигурна контрола на работењето на системот и услугите.

Индикатори за проценка на критериумите за проекти од електроенергетска инфраструктура за паметни мрежи за електрична енергија

Член 17

Регулаторната комисија за енергетика проценува дали проект од електроенергетска инфраструктура за паметни мрежи, којшто ќе се реализира на територијата на Република Северна Македонија, ги исполнува посебните критериуми од член 10 на овие правила врз основа на следните индикатори:

1) ниво на одржливост, измерено со проценка на степенот на можноста мрежите да поврзуваат и пренесуваат енергија произведена од променливи обновливи извори;

2) сигурност на снабдувањето, пресметана со проценка на нивото на загуби во дистрибутивните, преносните мрежи или обете, процентот на искористеност (т.е. просечно оптоварување) на компонентите на електричната мрежа, достапноста на мрежните компоненти (поврзана со планирано и непланирано одржување) и нивното влијание врз перформансите на мрежата, како и врз времетраењето и фреквенцијата на прекините, вклучувајќи ги и прекините поврзани со климатските промени;

3) интеграција на пазарот, измерено со проценка на иновативното усвојување во работењето на системот, како и нивото на интегрирање на други сектори и олеснување на нови бизнис модели и пазарни структури;

4) безбедност на мрежата, флексибилност и квалитет на снабдување, измерени со проценка на иновативниот пристап кон флексибилноста на системот, сајбер безбедноста, ефикасната оперативност помеѓу нивото на операторот на електропреносниот систем и операторот на електродистрибутивниот систем, капацитетот за вклучување на одговор на побарувачката, складирањето, мерките за енергетска ефикасност, економичната употреба на дигитални алатки и ИКТ за цели на следење и контрола, стабилноста на електроенергетскиот систем и квалитетот на напонот.

Индикатори за проценка на критериумите за проекти од категоријата на енергетска инфраструктура за водород

Член 18

(1) Регулаторната комисија за енергетика проценува дали проект од категоријата на енергетска инфраструктура за водород, којшто ќе се реализира на територијата на Република Северна Македонија, ги исполнува посебните критериуми од член 12 на овие правила врз основа на следните индикатори:

1) одржливоста, измерена како придонес на проектот кон намалување на емисиите на стакленички гасови во различни уреди за крајна употреба во тешко достапни сектори, како што се индустријата или транспортот; флексибилност и опции за сезонско складирање за производство на обновлива електрична енергија; или интеграција на обновлив и ниско јаглероден водород со цел да се земат предвид потребите на пазарот и да се промовира обновлив водород;

2) интеграцијата на пазарот и интероперабилноста, измерена со пресметување на дополнителната вредност на проектот за интеграцијата на различни пазарни области и приближување на цените од тие области, до целокупната флексибилност на системот, вклучувајќи го и нивото на капацитет понуден за двонасочен проток под различни сценарија;

3) сигурноста во снабдувањето и флексибилноста, измерена со пресметување на дополнителната вредност на проектот за отпорноста, разновидноста и флексибилноста на снабдувањето со водород;

4) конкуренцијата измерена со проценка на придонесот на проектот за диверзификација на снабдувањето, вклучително и за олеснување на пристапот до изворите на снабдување со водород.

Индикатори за проценка на критериумите за проекти од категоријата на паметни мрежи за гас

Член 19

Регулаторната комисија за енергетика проценува дали проектот за паметна гасна мрежа, кој ќе се спроведува на територијата на Република Северна Македонија, ги исполнува посебните критериуми од член 11 на овие правила врз основа на следните индикатори:

1) ниво на одржливост, измерено преку проценка на уделот на обновливи и ниско јаглеродни гасови интегрирани во гасната мрежа, поврзаните заштеди на емисии на стакленички гасови кон целосна декарбонизација на системот и соодветно откривање на протекување;

2) квалитет и сигурност на снабдувањето, измерено преку проценка на односот на сигурно достапно снабдување со гас и врвна побарувачка, уделот на увозот заменет со локални обновливи и ниско јаглеродни гасови, стабилноста на работењето на системот, времетраењето и фреквенцијата на прекини по корисник;

3) овозможување на флексибилни услуги како што се управување со побарувачката и складирање преку олеснување на интеграцијата на паметниот енергетски сектор со создавање врски со други енергетски носители и сектори, измерено преку проценка на заштедите на трошоци овозможени во поврзаните енергетски сектори и системи, како што се системот за топлина и електрична енергија, транспортот и индустријата.

Индикатори за проценка на критериумите за проекти од категоријата на електролизери

Член 20

Регулаторната комисија за енергетика проценува дали проект за електролизер, кој ќе се спроведува на територијата на Република Северна Македонија, ги исполнува посебните критериуми од член 14 на овие правила врз основа на следните индикатори:

(1) одржливост, измерена со проценка на уделот на обновлив водород или ниско јаглероден водород, особено од обновливи извори интегрирани во мрежата или проценка на количината на распоредување на синтетички горива од тоа потекло и поврзаните заштеди на емисии на стакленички гасови;

(2) безбедност на снабдувањето, измерена со проценка на неговиот придонес кон безбедноста, стабилноста и ефикасноста на работењето на мрежата, вклучително и преку проценка на избегнатото ограничување на производството на електрична енергија од обновливи извори;

(3) овозможување флексибилни услуги како што се управување со побарувачката и складирање преку олеснување на интеграцијата на паметниот енергетски сектор преку создавање врски со други енергетски носители и сектори, измерено преку проценка на заштедите на трошоци овозможени во поврзаните енергетски сектори и системи, како што се мрежите за гас, водород, електрична енергија и топлина, транспортниот и индустрискиот сектор.

Индикатори за проценка на критериумите за проекти коишто опфаќаат јаглерод диоксид

Член 21

Регулаторната комисија за енергетика оценува дали проект за јаглерод диоксид, којшто ќе се спроведува на територијата на Република Северна Македонија, ги исполнува посебните критериуми од член 13 на овие правила врз основа на следните индикатори:

1) одржливост, измерена преку проценка на вкупното очекувано намалување на стакленички гасови во текот на животниот циклус на проектот и отсуството на алтернативни технолошки решенија како што се, но не ограничувајќи се на, енергетска ефикасност, електрификација со интегрирање на обновливи извори, за да се постигне исто ниво на намалување на стакленички гасови како количината на јаглерод диоксид што треба да се зафати во поврзаните индустриски инсталации по споредлив трошок во споредлива временска рамка, земајќи ги предвид емисиите на стакленички гасови од енергијата потребна за зафаќање, транспорт и складирање на јаглерод диоксидот, според потребата, имајќи ја во предвид инфраструктурата, вклучувајќи, каде што е применливо, други потенцијални идни употреби;

2) отпорност и безбедност, измерени преку проценка на безбедноста на инфраструктурата;

3) ублажување на оптоварувањето и ризикот врз животната средина преку трајна неутрализација на јаглерод диоксидот.

V. ФИНАНСИРАЊЕ НА ПРОЕКТ ОД ЕНЕРГЕТСКА ИНФРАСТРУКТУРА ОД ИНТЕРЕС ЗА ЕНЕРГЕТСКАТА ЗАЕДНИЦА КОЈШТО ЌЕ СЕ РЕАЛИЗИРА НА ТЕРИТОРИЈАТА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Овозможување на инвестиции за проекти со прекугранично влијание

Член 22

(1) За РЕСИ проекти од категоријата на електроенергетска инфраструктура од член 4 на овие правила и од категоријата на енергетска инфраструктура за водород од член 6 на овие правила кои се спроведуваат на територијата на Република Северна Македонија и на територијата на една или повеќе договорни страни на Енергетската заедница, инвестициите односно трошоците за финансирање на РЕСИ проектот ќе бидат на товар на

операторот на електропреносниот систем или на промоторите на проектот за преносната инфраструктура на договорните страни на Енергетска заедница за кои проектот обезбедува нето позитивно влијание и до степен до кој не се покриени со приходите што ќе се остваруваат од наплата на надоместоците за загушувања и други надоместоци.

(2) Трошоците од став (1) на овој член се однесуваат само на трошоците за изградба и реализација на проектот, а не и на трошоците за тековно одржување и управување со енергетската инфраструктура и истите ќе бидат покриени од страна на корисниците на мрежата преку тарифи за пристап до мрежата.

(3) Одредбите од овој член ќе се применуваат и на PЕCИ проектите од ставот (1) на овој член за кои барем еден промотор на проект ќе поднесе барање за финансирање на трошоците на проектот до Регулаторната комисија за енергетика, како и на PЕCИ проекти од категоријата на електроенергетска инфраструктура за изградба на паметни мрежи од член 4 став (1) точка 5 на овие правила и од категоријата на енергетска инфраструктура за паметни мрежи за гас од член 5 на овие правила кога барем еден промотор на проект поднел барање до надлежно регулаторно тело на договорна страна на Енергетска заедница.

(4) Доколку PЕCИ проектот има неколку промотори, Регулаторната комисија за енергетика во најкраток можен рок ќе побара од сите промотори на проектот заеднички да го поднесат барањето за финансирање на трошоците на проектот во согласност со ставот (6) на овој член.

(5) За проектите од ставот (1) на овој член промоторите на проектот редовно, најмалку еднаш годишно и се до пуштање на проектот во употреба, доставуваат извештаи до Регулаторната комисија за енергетика за статусот на проектот, постигнатиот напредок, идентификација на трошоците и влијанието поврзано со таквиот проект.

(6) Кога проектот од ставот (1) на овој член достигне доволна зрелост и е подготвен за започнување со фазата на изградба во следните 36 месеци, промоторите на проектот, по претходно прибавено мислење од операторите на преносните системи од договорните страни на Енергетската заедница кои ќе добијат значително нето позитивно влијание од таквиот проект, ќе поднесат барање за финансирање на трошоците на проектот до Регулаторната комисија за енергетика и до сите засегнати надлежни национални регулаторни тела, при што истото треба да вклучува и барање за прекугранична распределба на трошоците, а во прилог да содржи:

1) ажурирана анализа на трошоци и придобивки специфична за проектот, во согласност со методологијата базирана на ENTSO-E Методологија за оценка на проекти за електроенергетска инфраструктура, ENTSO-G Методологија за оценка на енергетски инфраструктурни проекти и сетот на индикатори и соодветните референтни вредности изготвен и објавен од Регулаторниот одбор на Енергетската заедница, како и земајќи ги предвид придобивките надвор од границите на Република Северна Македонија, со анализа на заеднички сценарија за планирање на развојот на мрежата. Доколку се користат дополнителни сценарија, тие треба да бидат во согласност со целите на Енергетската заедница за енергија и клима за 2030 година и целта за климатска неутралност за 2050 година и да бидат предмет на исто ниво на консултации и контрола како и постапката предвидена при определување на сценаријата за изработување на десетгодишните планови за развој на мрежите на ENTSO-E и ENTSO-G;

2) бизнис план за проценка на финансиската одржливост на проектот, вклучувајќи го и избраното решение за финансирање, а во однос на PЕCИ проект од категоријата на енергетска инфраструктура за водород, бизнис планот треба да ги содржи и резултатите од тестирањето на пазарот;

3) доколку промоторите на проектот имаат постигнато меѓусебна согласност, образложен предлог за прекугранична распределба на трошоците, а доколку проектот го промовираат неколку промотори, во тој случај сите промотори треба заеднички да го поднесат барањето за финансирање на трошоците на проектот.

Член 23

Постапка по поднесено барање за финансирање на трошоците

(1) Регулаторната комисија за енергетика по прием на барањето од член 22 став (6) од овие правила во најкраток можен рок ќе достави копија од секое примено барање за финансирање на трошоците на РЕСЦ проект до Регулаторниот одбор на Енергетската заедница и до Секретаријатот на Енергетската заедница и притоа е должна да ги чува како доверливи сите комерцијално чувствителни информации во врска со секое добиено барање.

(2) Регулаторната комисија за енергетика по добивање на информација дека барањето за финансирање на трошоците на РЕСЦ проектот го примиле сите надлежни регулаторни тела од засегнатите договорни страни на Енергетската заедница ќе започне постапка на консултација со промоторите на проектот и со надлежните регулаторни тела од засегнатите договорни страни на Енергетската заедница, а со цел донесување на координирана одлука за распределба на трошоците за финансирање на проектот што треба да ги сноси секој оператор на систем за РЕСЦ проектот, како и нивното вклучување во тарифите.

(3) Регулаторната комисија за енергетика ќе ја донесе одлуката од став (2) на овој член во рок од шест месеци од денот на прием на барањето за финансирање на трошоците на РЕСЦ проектот од последното надлежно регулаторно тело од засегнатите договорни страни на Енергетската заедница и истата се однесува единствено за делот од проектот што се спроведува на територијата на Република Северна Македонија односно за делот од трошоците кои треба да ги сноси операторот на електропреносниот систем и нивно вклучување во тарифите, со проценка на евентуални проблеми со прифатливоста поради вклучување на таквите трошоци во тарифите, доколку таква проценка е можна.

(4) При распределба на трошоците во одлуката од ставот (3) на овој член Регулаторната комисија за енергетика ќе ги земе предвид остварените или проценетите приходи од надоместоците за загушувања, други надоместоци и приходите што произлегуваат од механизмот за компензација меѓу операторите на преносниот систем, како и економските, социјалните и еколошките трошоци и придобивки од проектите во Република Северна Македонија и потребата да се обезбеди стабилна рамка за финансирање за развој на РЕСЦ проекти и да се минимизира потребата од финансиска поддршка.

(5) Пред донесување на одлуката од ставот (3) на овој член Регулаторната комисија за енергетика ќе побара мислење од операторот на електропреносниот систем и ќе настојува да се изнајде заеднички прифатлив договор, притоа имајќи ги особено предвид доставените информациите од член 22 став (6) точки 1) и 2) на овие правила, извештаите за заеднички сценарија на ENTSO-E и ENTSO-G и други сценарија за планирање на развојот на мрежите со цел анализа на придобивките на РЕСЦ проектот за постигнување на целите за декарбонизација, спојување на пазарите, конкуренција, одржливост и безбедност на снабдувањето, а доколку користи други сценарија, истите треба да бидат во согласност со целите на Енергетската заедница за енергија и клима за 2030 година и целта за климатска неутралност за 2050 година.

(6) Доколку РЕСЦ проектот ублажува негативни надворешни појави, како што се кожни текови на моќност во други системи, и таквиот проект се спроведува во

Договорната страна од која потекнува негативната надворешна појава, тогаш таквото ублажување нема да се смета за прекугранична придобивка и затоа нема да претставува основа за распределба на трошоците на операторите на електропреносните системи на Договорните страни погодени од таквите негативни надворешни појави.

(7) Регулаторната комисија за енергетика, врз основа на одлуката за распределба на трошоците од ставот (3) на овој член ќе ги земе предвид остварените трошоци на операторот на електропреносниот систем или на друг промотор на проект при донесување на соодветните одлуки за тарифи во онаа мера во која тие соодветствуваат на трошоците кои би ги имал ефикасен и структурно споредлив оператор.

(8) Одлуката од ставот (3) на овој член треба да содржи детално образложение за распределба на трошоците вклучително и:

1) проценка на идентификуваните влијанија врз Република Северна Македонија, вклучувајќи ги и оние што се однесуваат на тарифите за мрежите,

2) проценка на бизнис планот од член 22 став (6) точка 2) на овие правила,

3) регионални или позитивни надворешни влијанија на ниво на Енергетската заедница, како што се сигурноста на снабдувањето, флексибилноста на системот, солидарноста или иновацијата, што би ги генерирал проектот и

4) резултатот од консултациите со засегнатите промотори на проектот.

(9) Регулаторната комисија за енергетика ќе ја објави донесената одлука од ставот (3) на овие правила на својата веб страна и веднаш ќе ја достави до Регулаторниот одбор на Енергетската заедница и до Секретаријатот на Енергетската заедница со сета релевантна придружна документација.

(10) Доколку во рокот утврден во ставот (3) на овој член, Регулаторната комисија за енергетика не постигне согласност со останатите надлежни регулаторни тела од засегнатите договорни страни на Енергетската заедница за заедничка координирана одлука за распределба на трошоците за РЕСИ проект по поднесено барање и не донесе одлука, за истото без одлагање ќе го извести Регулаторниот одбор на Енергетската заедница и Секретаријатот на Енергетската заедница.

(11) Регулаторната комисија за енергетика ќе ги достави сите податоци кои ќе ги побара Регулаторниот одбор на Енергетската заедница во процесот на консултација за донесување на одлука за распределба на трошоците за финансирање на РЕСИ проектот од страна на Регулаторниот одбор на Енергетската заедница.

(12) Регулаторната комисија за енергетика ќе ја земе предвид одлуката од ставот (11) на овој член при носење на соодветни одлуки за тарифи.

(13) Регулаторната комисија за енергетика во рокот утврден во ставот (3) на овој член ќе донесе одлука за одбивање на барањето за финансирање на трошоците на РЕСИ проектот, целосно или делумно, врз основа на заедничка анализа на надлежните национални регулаторни тела од засегнатите договорни страни на Енергетската заедница која утврдила дека проектот или дел од него не обезбедува значителна нето придобивка во која било од договорните страни на Енергетската заедница на надлежните национални регулаторни тела, вклучително и во Република Северна Македонија и ќе ја достави таквата одлука веднаш до сите национални регулаторни тела од засегнатите договорни страни на Енергетската заедница.

Процена на ризици за РЕСИ и РМИ

Член 24

(1) Регулаторната комисија за енергетика спроведува анализа за проценка на ризиците кои ги има РЕСИ или РМИ проектот.

(2) За спроведување на анализата од ставот (1) од овој член, Регулаторната комисија за енергетика бара од промоторот на проектот да достави проценка на ризиците со којашто се докажува дека можните ризици за реализација на проектот се поголеми во однос на друг споредлив проект и која вклучува:

1) анализа на трошоци и придобивки (cost – benefit анализа) изработена во согласност со важечката ENTSO-E Методологија за оценка на проекти за електроенергетска инфраструктура и релевантна ENTSO-G Методологија за оценка на енергетски инфраструктурни проекти,

2) доказ дека проектот е во напредна фаза,

3) опис на ризиците, вклучително веројатност за појавување на истите и квантитативна проценка на финансиските последици,

4) образложение врз која страна ризикот има влијание, односно кој ќе ги претрпи последиците од ризикот,

5) образложение дали евентуалните ризици можат да се намалат или отстранат од операторот на системот или со постојните регулаторни мерки, односно образложение во случај да истите не можат да се отстранат.

(3) Регулаторната комисија за енергетика може да побара промоторот на проектот да достави и дополнителни информации, документи и податоци доколку се потребни при анализата од ставот (1) од овој член.

Постапка за анализа на проценка на ризици

Член 25

(1) Регулаторната комисија за енергетика ги применува следните чекори при анализа на проценката за ризици:

1) Идентификација на ризиците,

2) Мерки за намалување или отстранување на ризиците од страна на промоторот на проектот,

3) Оценка на системски ризик и дефиниција на трошок на капиталот како и регулаторни мерки за намалување или отстранување на ризиците,

4) Квантификација на ризиците,

5) Споредба на проектот со други слични проекти,

6) Оправданост на профилот на ризик.

(2) Согласно став (1) точка 1) од овој член ризиците може да се поделат на следните категории:

1) Ризик од пречекорување на трошоците којшто претставува ризик дека вистинските трошоци во текот на проектирање, изградба, работа и одржување на проектот ќе бидат поголеми од очекуваните трошоци коишто се признаваат ex-ante од страна на Регулаторната комисија за енергетика,

2) Ризик за пречекорување на времето имајќи во предвид дека времето за проектирање и изградба на проектот ќе биде подолго од очекуваното и планирано време во планот за развој на системот,

3) Ризик за идентификација на економско неоправдани трошоци врз основа на споредбена анализа или други регулаторни мерки,

4) Ризик за намалување на ликвидност, кога промоторот на проектот нема да биде во можност да ги извршува своите финансиски обврски.

(3) Согласно став (1) точка 2) од овој член Регулаторната комисија за енергетика проценува до која мера ризикот може да се намали или да се исклучи преку примена на одредени мерки од страна на промоторот на проектот како што се економски инструменти (договорни казни одредби, инструменти за осигурувања, премостување на ризик – hedging).

(4) Ризикот од став (1) точка 3) од овој член се оценува земајќи ја предвид целокупната регулаторна рамка, при што се проценува до кој степен ризикот е веќе земен во предвид при одредување на трошокот на капиталот врз основа на методологија за утврдување на тарифите.

(5) При квантификација на ризикот од став (1) точка 4) од овој член Регулаторната комисија за енергетика оценува изложеност на ризици којашто е поврзана со зголемени трошоци или намалени приходи на промоторот на проектот.

(6) При споредбата од став (1) точка 5) од овој член, Регулаторната комисија за енергетика оценува дали можните ризици за проектот се поголеми од проектот којшто се споредува.

(7) Регулаторната комисија за енергетика при проценката од став (1) точка 6) од овој член оценува дали постои оправдување за одреден профил на ризикот со оглед на нето позитивниот придонес којшто го носи проектот во споредба со помалку ризична алтернатива при што во предвид се земаат резултатите од анализата на трошоци и придобивки.

Поттикнувачки мерки

Член 26

Ако Регулаторната комисија за енергетика, по претходна консултација со регулаторните тела од засегнатите договорни страни и/или државите членки на Европската унија и врз основа на анализата на трошоците утврди дека постои ризик за реализација на проектот може да и предложи на Владата на Република Северна Македонија доделување на поттикнувачки мерки за реализација и функционирање на проектот во согласност со прописите со коишто се уредува доделување на државна помош, а особено во однос на:

- 1) Планираните инвестиции,
- 2) Признавање на трошоците настанати пред пуштањето во употреба на проектот
- 3) Обезбедување на дополнителен поврат на капиталот вложен во проектот и
- 4) Други потребни и соодветни мерки.

Завршна одредба

Член 27

Овие правила влегуваат во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Северна Македонија“.

Бр. 01-539/01
6 април 2026 година
Скопје

Регулаторна комисија за енергетика, водни услуги и
услуги за управување со комунален отпад на
Република Северна Македонија
Заменик претседател,
Лириџ Сулејмани, с.р.